

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η Τοπική Ιστορία της Πρέσπας και οι εκπαιδευτικές της εφαρμογές στην προσχολική ηλικία.- Το παράδειγμα της Πρέσπας.

The Prespa's Local History and its educational applications in preschool age. - The example of Prespa.

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΠΑΚΑΛΗ

ΑΕΜ: 2763

ΕΠΟΠΤΗΣ: ΒΑΜΒΑΚΙΔΟΥ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ (ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ)

Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΚΩΤΣΑΛΙΔΟΥ ΕΥΔΟΞΙΑ (ΕΕΔΠ)

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT.....	4
ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
1.ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.....	8
1.Α. Η έννοια της τοπικής ιστορίας	8
1.Β. Ιστορικό πλαίσιο.....	9
1.Γ. Σκοποί του μαθήματος της τοπικής ιστορίας.....	9
1.Δ. Προβλήματα και κίνδυνοι της τοπικής ιστορίας στο σχολείο.....	10
2. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ, ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ...	11
2. Α. Η γεωγραφική τοποθεσία- μορφολογία- κλίμα της Πρέσπας	11
1.Β. Τα χωριά της Πρέσπας.....	13
2. Γ. Θρύλοι και ιστορίες για την Πρέσπα	16
2. Δ. Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Πρέσπας	18
2. Ε. Ιστορική ανασκόπηση υπό το πρίσμα των κυριαρχιών	19
2. ΣΤ. Μεταπολεμική περίοδος έως σήμερα.....	23
3. Η ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.	23
3. Α. Η έννοια του Αναλυτικού Προγράμματος	23
3.Β. Η πορεία της ένταξης της τοπικής ιστορίας στο αναλυτικό πρόγραμμα.....	24
3.Γ. Η διδακτική της τοπικής ιστορίας στα σχολεία.	25
3.Δ. Η προσαρμογή στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του νηπιαγωγείου.	27
3. Ε. Δραστηριότητα-Συνεργατική μάθηση	27
4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΕΣΠΑ.....	29
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	35
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	36

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία, αναφέρεται στην σημασία της θέσης της Τοπικής Ιστορίας, η οποία συμβάλει στην διαμόρφωση της Γενικής Ιστορίας, στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του σχολείου. Όταν γίνεται λόγος για Τοπική Ιστορία, εννοείται ο πολιτισμός μιας περιοχής, ο τρόπος ζωής, οι εξουσιαστικοί μηχανισμοί της κοινότητας, η θρησκεία και οι συνήθειες των ανθρώπων που έχουν ζήσει στον τόπο αυτόν. Τα σχολεία, καθώς αποτελούν χώρους μέσα στους οποίους τα παιδιά αναπτύσσουν τις κοινωνικοπολιτικές τους ταυτότητες, η ανάγκη για την διδακτική της Τοπικής Ιστορίας, λόγω του σημερινού πολυπολιτισμικού χαρακτήρα του σχολείου, γίνεται ολοένα και πιο επιτακτική. Σύγχρονες αντιλήψεις, θέτουν σε υψηλό επίπεδο σημαντικότητας ένταξης του μαθήματος αυτού στην προσχολική εκπαίδευση, καθώς με αυτήν καλλιεργείται το συναίσθημα της ενσυναίσθησης. Παρουσιάζοντας την ιστορία του τόπου της Πρέσπας, νήπια και εκπαιδευτικοί καλούνται να γνωρίσουν αμφότεροι, προσεγγίζοντας με ολιστικό τρόπο το περιβάλλον αυτό. Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο θα αναφερθούν έννοιες σχετιζόμενες με την Τοπική Ιστορία, καθώς και τους επιμέρους στόχους και κινδύνους διδασκαλίας της. Αμέσως μετά, θα γίνει σύντομη ιστορική αναδρομή για τα χαρακτηριστικά του τόπου αυτού, επικεντρώνοντας σε ορισμένα σημεία, καθώς και τις συνθήκες ζωής των ανθρώπων. Έπειτα, θα γίνουν προσεγγίσεις έννοιας του Αναλυτικού Προγράμματος, καθώς και την χρονολογική πορεία που υπέστη το μάθημα της Τοπικής Ιστορίας, προκειμένου εν τέλει να ενσωματωθεί στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τέλος, παρουσιάζεται η δομή ενός ενδεικτικού εβδομαδιαίου προγράμματος με θέμα την Πρέσπα, προορισμένο για τον χώρο του νηπιαγωγείου.

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the importance of Local History, which contributes to the formation of General History, in the curriculum of the school. When it comes to Local History, it is meant the culture of an area, the way of life, the community's powers, the religion and the habits of the people who have lived here. Schools, as they are places where children develop their socio-cultural identities, the need to teach local history, due to the current multicultural nature of the school, is becoming more and more imperative. Contemporary perceptions put the inclusion of this lesson in pre-school education at a high level of importance, as this empowers the sense of empathy. Presenting the history of Prespa, infants and teachers are invited to learn both, approaching this environment holistically. Initially, the first chapter will refer to concepts related to local history, as well as its individual objectives and the risks of teaching it. Afterwards, there will be a brief historical review of the features of this site, focusing on certain points, as well as the living conditions of people. Then there will be approaches to the concept of the curriculum, as well as the chronological course of the Local History lesson, in order to eventually join the educational process. Finally, the structure of an indicative weekly program on Prespa, intended for the kindergarten area, is presented.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

- Ιστορία
- Τοπική Ιστορία
- Αναλυτικό Πρόγραμμα
- Εκπαιδευτική διαδικασία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προσχολική ηλικία, στην σημερινή εποχή έχει τεθεί στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος της εκπαίδευσης. Αυτό συμβαίνει διότι αποτελεί τη βάση της δόμησης και διάπλασης των προσωπικοτήτων των παιδιών, σε ατομικό και συλλογικό πλαίσιο. Η Ιστορία ως μάθημα γενικής παιδείας, είναι ένα από τα βασικότερα μαθήματα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και κρίνεται απαραίτητη πλέον η ενσωμάτωση της στους χώρους του νηπιαγωγείου. Η σημαντικότητα της έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί σημείο προσανατολισμού, ανεύρεσης και επεξήγησης του παρελθόντος, κάτι το οποίο επηρεάζει την απόληξη του παρόντος και την διαμόρφωση του μέλλοντος. Η Τοπική Ιστορία, θέμα που πραγματεύεται η παρούσα πτυχιακή, απευθύνεται στην πορεία που διαδραματίζει η ανθρώπινη ζωή και δραστηριότητα σε διαχρονικό επίπεδο.

Η Τοπική Ιστορία αποτελεί κλάδο της Γενικής Ιστορίας και συντελεί σε μεγάλο βαθμό, στην διαμόρφωση της έκβασης και της ποιότητας της. Σήμερα, γίνονται ολοένα και περισσότερες προσπάθειες ολοκληρωτικής ένταξης στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα των σχολείων ξεκινώντας από τις χαμηλότερες ηλικιακά βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η συνεισφορά της, κρίνεται απαραίτητη για την σύνθεση της ταυτότητας των παιδιών. Για να προσεγγιστεί επιτυχώς το περιεχόμενο της έννοιας της Τοπικής Ιστορίας, πρέπει αρχικά να προσδιοριστεί η έννοια τόπος. Ο τόπος αφορά σαφώς έχει γεωπολιτική σημασία και συμπίπτει με την έννοια μέρος ή χώρος. Αυτός ο χώρος μέσα στο πέρασμα του χρόνου έχει υποστεί πολλών ειδών αλλαγές σε κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο, για αυτό και όταν γίνεται λόγος για Τοπική Ιστορία πρέπει να προσδιορίζεται το ιστορικό πλαίσιο που απευθύνεται.

Η Τοπική Ιστορία της Πρέσπας, αποτελεί ένα ενδιαφέρον θέμα και περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που να απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Πρέπει να δοθεί σημασία αρχικώς στους στόχους της, αλλά και των πιθανών προβλημάτων που μπορούν δημιουργηθούν κατά την διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η πορεία της εργασίας, έχει διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο

έτσι ώστε να εισάγει στο κλίμα του μαθήματος, ξεκινώντας από την έννοια της σε πρώτο στάδιο, εξιστορώντας κάποια εξέχουσας σημασίας γεγονότα για την περιοχή, και στην συνέχεια δημιουργώντας μια σαφή εικόνα για τις κατάλληλες εκπαιδευτικές μεθόδους ενσωμάτωσης του μαθήματος στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του νηπιαγωγείου. Κλείνοντας η εργασία, παρουσιάζει ένα ενδεικτικό εβδομαδιαίο πρόγραμμα με θέμα την «Πρέσπα», το οποίο ενδέχεται τροποποίησης, λόγω της πληθώρας των επιλογών που διαθέτει το θέμα αυτό.

1.ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

1.Α. Η έννοια της τοπικής ιστορίας

Αν και ο όρος της «Τοπικής ιστορίας», φαίνεται απλός και ευπροσδιόριστος, στην πραγματικότητα όταν επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε την έννοια του, επικρατεί μια σύγχυση στο τι ακριβώς θα πρέπει να συμπεριληφθεί στα πλαίσια του.

Γενικά, όπως εισηγείται ο Σύκαρης Ι. (2003),

Τοπική ιστορία νοείται το ιστορικό υλικό που βρίσκεται στην γειτονική περιοχή και είναι ήδη γνωστό και οικείο ή μπορεί να γνωσθεί κυρίως ως αποτέλεσμα εργασιών και επιτόπιας έρευνας.

Η «Τοπική ιστορία», αφορά την προσέγγιση ενός τόπου, με όσο το δυνατόν ολόπλευρο τρόπο και αφορά το φάσμα όλης της ανθρώπινης κοινωνικής ζωής, όσων έχουν ζήσει σε αυτόν. Ο ρόλος της είναι να δια φωτίσει και να ερμηνεύσει το παρελθόν, προκειμένου να προσδιοριστεί καλύτερα το παρόν και να δημιουργηθούν κατευθυντήριες γραμμές του μέλλοντος.

Όπως εισηγήθηκε και η Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Σοφία Ηλιάδου-Τάχου, σε μία εκδήλωση με θέμα: «Τοπική Ιστορία και Εκπαίδευση» (2011), ότι αρκετές φορές δίνεται μεγαλύτερη σημασία στην Γενική Ιστορία, από την οπτική της πολιτικής, της στρατιωτικής και της διπλωματικής, περιθωριοποιώντας την Τοπική Ιστορία, η οποία εν τέλει χάνει την ισχύ της, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να συμβάλει στην διαμόρφωση της Γενικής. Ακόμα, επισήμανε την εξέχουσα σημασία της θέσης της τοπικής ιστορίας στο σημερινό σχολείο, διότι αυτή σχετίζεται άμεσα με τον τόπο που τα παιδιά ζουν και μεγαλώνουν. (inVeroia.gr, 2011)

Ο όρος της «Τοπικής ιστορίας», αφορά την ιστορία του πολιτισμού ενός τόπου, προσεγγίζοντας το σφαιρικά. Με αυτόν τον τρόπο εξετάζονται οι διαχρονικές αξίες αυτού του τόπου, στις οποίες συγκαταλέγονται οι παραδόσεις, ο τρόπος ζωής των ανθρώπων που έχουν ζήσει σε αυτόν και οι αξίες της τοπικής κοινωνίας. Έτσι,

μελετάται η σύνδεση του ανθρώπου με αυτόν και γίνεται ευκολότερη και ουσιαστικότερη η γνωριμία του τόπου αυτού. (Φυκάρης, 2003)

1.Β. Ιστορικό πλαίσιο

Η προσέγγιση της «Τοπικής ιστορίας» μιας περιοχής, αποτελεί μια εκτενή δρομολόγηση. Εξαιτίας αυτής της ευρύτητας του όρου και λόγω του περιορισμένου χώρου που μπορεί να παρουσιαστεί στην παρούσα εργασία, θα γίνει λόγος αρχικά για κάποιες γενικές βασικές πληροφορίες του πολιτισμού της περιοχής, στο πέρασμα των χρόνων και αργότερα θα γίνει εστίαση ενδιαφέροντος, εν προκειμένω να μπορέσει να γίνει αντικείμενο διδασκαλίας ως επιλογή θέματος, σε μία ίσως και δύο σημαντικές ιστορικές περιόδους. Για να διακρίνεται από πληρότητα, η επιλογή ενός υπό μελέτης θέματος πρέπει σε αυτό να εμπεριέχεται ο τόπος, ο χρόνος και το υπό μελέτης θέμα. (Παληκίδης, 2010)

1.Γ. Σκοποί του μαθήματος της τοπικής ιστορίας

Όπως αναφέρει και ο εκπαιδευτικός Α. Παληκίδης, Καθηγητής Δ.Ε.-Διδάκτωρ Διδακτικής της Ιστορίας (2010), υπάρχουν κάποιοι επιμέρους στόχοι της διδακτικής της Τοπικής Ιστορίας. Εκ των οποίων:

- Πρώτος και βασικός, αφενός είναι ανάπτυξη του ενδιαφέροντος για την ιστορία ενός τόπου και αφετέρου η αγάπη για την ιδιαίτερη πατρίδα.
- Η ιστορικοποίηση τόπου μέσα στον οποίο οι μαθητές ζουν και αναπτύσσονται.
- Η αφύπνιση της ευαισθησίας των παιδιών για ζητήματα της τοπικής κοινωνίας.

- Διαμόρφωση αισθήματος υπευθυνότητας για την διαφύλαξη και την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και του φυσικού περιβάλλοντος της.
- Κατανόηση και αποδοχή της διαφορετικότητας των λαών.
- Γεφύρωση του χάσματος που επικρατεί με τις προηγούμενες γενιές.
- Δημιουργία ταυτότητας σε πολιτικό και ατομικό πλαίσιο. (Παληκίδης, 2010)

1.Δ. Προβλήματα και κίνδυνοι της τοπικής ιστορίας στο σχολείο

Η ένταξη της Τοπικής Ιστορίας παρουσιάζει ορισμένα προβλήματα με τον τρόπο διδάσκεται σήμερα και εγκυμονεί ορισμένους κινδύνους, καθοριστικής όμως σημασίας.

Όσον αφορά τα προβλήματα, η εστίαση γίνεται αρχικά, στον δογματικό χαρακτήρα, τον οποίο ακολουθεί η μάθηση. Τα διδακτικά βιβλία είναι αδιαμφισβήτητα σωστά και η διδασκαλία ακολουθεί μια συγκεκριμένη πορεία, απαγορεύοντας με αυτόν τον τρόπο την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης των μαθητών. Το σύστημα εκπαίδευσης, δίνει συγκεκριμένη ύλη η οποία είναι μεγάλης έκτασης και πρέπει να ολοκληρωθεί μέσα σε ένα αδύνατο, για τον όγκο της, χρονικό διάστημα. Κάποιοι εκπαιδευτικοί φαίνεται να συνδράμουν στο μοντέλο αυτό, χρησιμοποιώντας την αφήγηση ως μορφή διδασκαλίας και απορρίπτοντας εναλλακτικές μεθόδους, που αποδίδουν περισσότερο και καθιστούν τον μαθητή σε μια ενεργητική κατάσταση. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που ενδέχεται να συναντηθούν, ιδιαίτερα στις πρώιμες ηλικίες, είναι η άγνοια ορισμένων βασικών ιστορικών εννοιών. Προκειμένου να γίνει αναφορά σε κάποιο ιστορικό γεγονός, πρέπει σε πρώτη φάση, να επεξηγηθούν ορισμένες έννοιες και να μην ληφθούν ως δεδομένα γνώσης.

Ακόμα, σημαντικό είναι να γίνει αναφορά και στους προκείμενους κινδύνους που ενδεχομένως υπάρχουν, παρά τα πολλά και αποδεκτά οφέλη της διδακτικής της

Τοπικής Ιστορίας. Πρώτος και αρκετά επίφοβος, είναι η καλλιέργεια των τοπικών στερεοτύπων. Προκειμένου να αποφευχθεί η ενδυνάμωση του εθνικού μίσους, πρέπει ο εκπαιδευτικός να μην προβάλλει τα προσωπικά τα πάθη του, χωρίς να αποκρύπτει τα γεγονότα από τα παιδιά. Η ουδέτερη στάση αυτή, ενδεχομένως να λειτουργήσει ως παράδειγμα για αυτά. Ακόμα, η συγγραφή εγχειριδίου Τοπικής Ιστορίας και η στείρα αφήγηση, μπορεί να οδηγήσει τους μαθητές σε αποστροφή του μαθήματος, για τον λόγο αυτό προτιμότερο είναι να αποφεύγεται η χρήση της. (Παληκίδης, 2010)

2. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ, ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

2. Α. Η γεωγραφική τοποθεσία- μορφολογία- κλίμα της Πρέσπας

Πρέσπα ονομάζεται η περιοχή που βρίσκεται στα Βορειοδυτικά του Νομού Φλώρινας, στην Δυτική Μακεδονία. Η σημερινή περιοχή της Πρέσπας, αποτελεί σημείο ένωσης τριών χωρών, της Ελλάδας, Αλβανίας και της Δημοκρατίας των Σκοπίων. (Τριαντόπουλος, 1999)

Σύμφωνα με συλλεγμένες πληροφορίες, έχει διαπιστωθεί ότι οι Πρέσπες δημιουργήθηκαν από ένα μεγάλο ποτάμι, που τα νερά του κατέληγαν στα βουνά της Σφήκας και συγκεντρώνονταν σε ένα σημείο και με άλλα μικρότερα ποτάμια, σχηματίζοντας έτσι ένα νέο μεγάλο ποτάμι, το οποίο συνέχιζε και έριχνε με την σειρά του τα νερά του στον Όσιο Ναούμ, παραλίμνιο της Αχρίδας προς τη Σβαρόβα. Αφότου η δίοδος αυτή έκλεισε, σχηματίστηκε αρχικώς η Μεγάλη Πρέσπα και έπειτα η Μικρή Πρέσπα. (Βαφειάδη, 1977)

Η Μικρή Πρέσπα ανήκει στο μεγαλύτερο μέρος της, στον ελλαδικό χώρο. Στην λίμνη βρίσκονται δύο νησάκια ο Άγιος Αχίλλειος και το Βριδονήσι. Οι δύο λίμνες επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω διαύλου, μέσω του οποίου πάντα βρισκόταν μία γέφυρα, προκειμένου να εξασφαλίζεται η χερσαία επικοινωνία της δυτικής και ανατολικής πλευράς. Το όνομα της περιοχής ήταν Κούλα, που όπως υποστηρίζεται προέρχεται από την λέξη «κουλέ ή «καλέ», που σημαίνει φρούριο ή φυλάκιο ή από την λέξη «γκούλα» που σημαίνει στόμιο, μεσαιωνολατινικής προέλευσης.

(Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996) Νοτιοανατολικά τους έχει σχηματιστεί ένας βάλτος, που ονομάζεται Βρωμολίμνη, η οποία αποτελεί ένα από τα πιο αξιόλογα καταφύγια για πουλιά και ζώα σε ολόκληρη την Ευρώπη. (Τριαντόπουλος, 1999)

Όσον αφορά τον μορφολογικό χαρακτήρα της, η Πρέσπα αποτελεί ένα υψίπεδο και διακρίνεται από την ύπαρξη βουνών, που συνορεύουν με την Αλβανία. Χωρίζεται σε δύο μέρη, το ορεινό που χαρακτηρίζεται από δασωμένα βουνά και γυμνούς λόφους και το πεδινό, με υψόμετρο από τη λίμνη 1-25 μέτρα. Εκτός από τις λίμνες της, έχει και αρκετά έλη, τα οποία δημιουργούνται από τα υπάρχοντα στην περιοχή ποτάμια που καταλήγουν στον κάμπο. Μεγάλο ποτάμι αποτελεί ο Λαιμός, του οποίου τα νερά προέρχονται από το βουνό του Αγίου Γερμανού και του Λευκώνα που τα νερά του πηγάζουν από το βουνό της Καλλιθέας. Επίσης, έχει και αρκετούς ξεροπόταμους όπως του Μηλιώνα, Πλατύ και Οξιάς. Σαφώς, τα νερά αμφοτέρων καταλήγουν στις λίμνες. (Βαφειάδη, 1977)

Η περιοχή των Πρεσπών χαρακτηρίζεται από φυσική ομορφιά, με οικολογικό πλούτο και ποικιλοτροπία των τοπίων της. Σαν υγρότοπος, είναι από τους σημαντικότερους της Ευρώπης λόγω της πλούσιας πανίδας και χλωρίδας της, (Σουλίδης, 2015) καθώς επίσης αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους Εθνικούς Δρυμούς της Ελλάδας από το 1974, καταφύγιο για πουλιά και ζώα που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο να εξαφανιστούν. (Παπαδόπουλος, 2010)

Όσον αφορά το κλίμα της είναι ηπειρωτικό. Χιονίζει κάθε χρόνο, ειδικά στα ψηλά βουνά του Αγίου Γερμανού, Καλλιθέας, Πυξού, Βροντερού. Το κλίμα σχετικά με τους παγετούς της περιοχής, διακρίνεται από ολικούς και μερικούς. Οι πρώτοι είναι λιγότερο καταστροφικοί και επικίνδυνοι, καθώς δεν εμφανίζονται ξαφνικά όπως οι μερικοί, οι οποίοι παρουσιάζονται εποχή κατά την οποία η βλάστηση της περιοχής βρίσκεται σε ενεργητική κατάσταση. Εξίσου σημαντικοί για την περιοχή είναι οι συχνές βροχές λόγω της δομής της και η εμφάνιση των ανέμων. Κατά την διάρκεια του χειμώνα, οι άνεμοι είναι βόρειοι. Το καλοκαίρι, παρουσιάζεται ο «Δυτικός», γνωστός και ως «Λίβας», άνεμος που εμφανίζεται σπάνια ευτυχώς στην περιοχή, καθώς όταν αυτό συμβαίνει κάνει αρκετές ζημιές στην βλάστηση της περιοχής, λόγω της μεγάλης δύναμής του.

Παλαιότερες μαρτυρίες των κατοίκων της περιοχής, πληροφορούν ότι κατά την διάρκεια του χειμώνα, η Μικρή Πρέσπα, λίμνη που σχηματίστηκε μετέπειτα της Μεγάλης Πρέσπας, πάγωνε λόγω του ψυχρού κλίματος. Ήταν εύκολο να περπατήσει κάποιος επάνω της, ωστόσο αν αυτός έσπαγε, η δυνατότητα επιβίωσης ήταν μηδαμινή. Η Μεγάλη Πρέσπα, δεν πάγωνε κατά τους χειμερινούς μήνες, εξαιτίας του μεγαλύτερου βάθους της.

Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, η Μικρή Πρέσπα δεν συστήνεται για κολύμπι εξαιτίας των βαλτωδών νερών της, σε αντίθεση με την Μεγάλη, η οποία έχει ακτές που είναι διαμορφωμένες κατάλληλα για αυτό. Μάλιστα, όπως μαρτυρούν οι πηγές, τα νερά της Μεγάλης Πρέσπας ευνοούν τον τουρισμό, καθώς έρχονται να θαυμάσουν την ομορφιά της περιοχής και να απολαύσουν τη σκιά των δέντρων που βρίσκονται κοντά στις λίμνες. (Βαφειάδη, 1977)

2.B. Τα χωριά της Πρέσπας

Τα χωριά της Πρέσπας έτσι όπως αναφέρεται από τον Βαφειάδη (1940), απαριθμούνται σε 17 και χωρίζονται στα χωριά της Πάνω Πρέσπας και της Κάτω Πρέσπας. Της πρώτης είναι οι Ψαράδες, Βροντερό, Πυξός, Αγκαθωτό, Δασερή, Κρανιές, Πύλη, Άγιος Αχίλλειος και βρίσκονται αντίκρυ της Ιταλίας. Της Κάτω Πρέσπας, είναι Άγιος Γερμανός, Λαιμός, Πλατύ, Μηλιώνα, Καλλιθέα, Λευκώνα, Καρυές, Οξυά και Μικρολίμνη.

Σήμερα η περιοχή της Πρέσπας αποτελείται από 12 χωριά. Μετά τον 15^ο αιώνα μ. Χ., συνέβη η ανατροπή του αριθμού των χωριών της. Σύμφωνα με παραδόσεις, τα χωριά βρίσκονταν σε απόσταση κοντινή με την λίμνη αλλά εξαιτίας της ελονοσίας που επικρατούσε και εξαπλωνόταν εκείνη την περίοδο, μεταφέρθηκαν σε υψηλότερα στρώματα. Αυτό που κόστισε, περισσότερο όπως θα γίνει λόγος και στην επόμενη ενότητα είναι το ξέσπασμα του εμφυλίου, το οποίο εντέλει θα ερημώσει τα χωριά αυτά.

Υπάρχουν ορισμένοι θρύλοι-ιστορίες για την δημιουργία , την ζωή και την ονομασία των χωριών της περιοχής, οι οποίοι θα αναφερθούν εν συντομία. (Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996)

Πύλη: Ήταν χωριό, το οποίο τοποθετείται μέχρι τον 15^ο αιώνα παραλίμνια. Λόγω της ελονοσίας έγινε μεταφορά του σε ψηλότερα, χωρίς να είναι η γνωστή η ημερομηνία της μεταφοράς αυτής. Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, βρίσκεται στην ίδια τοποθεσία, δίπλα στην Νεραϊδοπηγή.

Καρυές: Το ίδιο συνέβη και με το χωριό Καρυές. Ενώ βρισκόταν παραλίμνια, μεταφέρθηκε λόγω ελονοσίας σε ψηλότερα στρώματα. Σήμερα, είναι το πρώτο χωριό, κατεβαίνοντας από το Πρεβάλι στην Πρέσπα και κατοικείται από Πόντιους, οι οποίοι κατέφτασαν μετά τον εμφύλιο. Ένας θρύλος υποστηρίζει ότι ενώ βρισκόταν δίπλα στην λίμνη, βυθίστηκε επειδή το καταράστηκε ο κράλης Μάρκος.

Άγιος Γερμανός: αποτελεί διοικητικό κέντρο πριν και μετά τον εμφύλιο. Παλιότερα, ήταν χτισμένος δίπλα στην περιοχή Πρόδαινα, αλλά σύμφωνα με παραδοσιακούς θρύλους μεταφέρθηκε στην θέση που βρίσκεται και σήμερα. Όσον αφορά την προέλευση του ονόματος του, έγκειται σε έναν θρύλο. Ένα κοπάδι αγελάδων βοσκούσε παραλίμνια, μια εκ των οποίων διέφυγε και ο βοσκός την βρήκε δίπλα στο εκκλησάκι του Αγίου Γερμανού. Θεωρώντας το ως σημάδι, το χωριό μεταφέρθηκε στην περιοχή αυτή.

Βροντερό: Η καταγωγή του ονόματος του, προέρχεται από την σλάβικη λέξη «Γκρασδ», η οποία σημαίνει μαντριά. Η οικονομία του χωριού βασιζόταν στην κτηνοτροφία και για αυτόν τον λόγο διακρίνεται ακόμη και σήμερα από τα συντηρημένα σε καλή κατάσταση μαντριά, αν και η στέγη είναι κατασκευασμένη από καλαμιές. Το χωριό αυτό, όπως και ο Πυξός βομβαρδίστηκαν και ερημώθηκαν μετά τον εμφύλιο.

Αγκαθωτό : Το παλιό όνομα του χωριού είναι Τέρουβο ή Τερούβα, αρβανίτικης προέλευσης και σημαίνει ανοιχτή πόρτα. Βρισκόταν δίπλα στο Βροντερό και ερήμωσε και αυτό κατά την περίοδο του εμφυλίου. Το μόνο που διατηρείται έως σήμερα είναι η εκκλησία του χωριού, ξύλινης κατασκευής. Δίπλα στο Βροντερό, οι αντάρτες κατά την περίοδο του εμφυλίου, είχαν στεγάσει το «νοσοκομείο» μέσα σε μια σπηλιά. Η οικονομία του βασιζόταν στην λεία, ενώ δεν έλειπαν οι καλλιέργειες μουριών και μηλιών.

Λευκόντας: Ήταν χωριό που μέχρι την απελευθέρωση, ζούσαν σε αυτό οι Τούρκοι. Το όνομα που είχε το 1904, οφείλεται στην λατινική λέξη «porulí», που σημαίνει λεύκες

ή είναι αρβανίτικης προέλευσης λέξη «πολέλι», που σημαίνει μεγάλη πέτρα και μετονομάστηκε κατά αυτόν τον τρόπο λόγω της ύπαρξης των ογκόλιθων στην περιοχή. Η οικονομία βασίζεται έως και σήμερα στην κτηνοτροφία.

Πλατό : Βρίσκεται δίπλα στις ρίζες του Βαρνούντα και από αυτό αντικρίζεται η λίμνη και τα απέναντι βουνά. Παλιότερο όνομα του χωριού είναι το «Στά(έ)ρκουβο, που σύμφωνα με κάποιες γλώσσες σημαίνει πελαργός. Η ονομασία αυτή προήλθε από την ύπαρξη φωλιών πελαργών στην περιοχή, που δεν συναντιούνται σε μεγάλη συχνότητα.

Λαιμός : Αποτελεί το δεύτερο από τα μεγαλύτερα κεφαλοχώρια της Πρέσπας και χαρακτηρίζεται από παλιότερα εμπορικό κέντρο της Ανατολικής περιοχής. Μέχρι τον εμφύλιο είχε τα περισσότερα μαγαζιά, τα οποία χρησιμοποιούσαν για καλύψουν τις ανάγκες τους, νερό του ποταμού. Για αυτόν τον λόγο, παλιότερα ονομάστηκε «Ράμπι ή Ράμβι», από την « Ρέμββα», λέξη αρβανίτικης καταγωγής, που σήμαινε ποτάμι. Σύμφωνα με άλλη όψη της ιστορικής προέλευσης της ονομασίας, απέκτησε αυτό το όνομα από την μεσαιωνική λέξη «Ραμβάς», που σήμαινε παντοπωλείο, καπηλειό, που ενδεχομένως βρισκόταν στην περιοχή, εφόσον αποτελούσε εμπορικό κέντρο.

Μικρολίμνη : Αποτελεί «τρίγωνο» του νοτιοανατολικού τμήματος της Πρέσπας. Σήμερα, κάτοικοι που κατάγονται από τα χωριά Κρανιές, Αγκαθωτό και Δασερή, ζουν στην Μικρολίμνη, καθώς μεταφέρθηκαν εκεί μετά τον εμφύλιο. Το παλιό της όνομα είναι «Λανγκ» ή «Λάνγκα» και προέρχεται από την λατινική λέξη «λανγκάνα», που σημαίνει έλος, τέλμα. Μαζί με τον Άγιο Αχίλλειο αποτελούν τα δύο ψαροχώρια της Μικρής Πρέσπας. Απέναντι από την Μικρολίμνη βρίσκεται το χωριό Δασερή, ερειπωμένο πλέον.

Άγιος Αχίλλειος : Είναι νησάκι, που βρίσκεται μέσα στην Μικρή Πρέσπα και αποτελεί ένα από τα πιο θρυλικά χωριά της περιοχής. Ένας θρύλος μαρτυρεί, ότι αν μεγαλώσει ο αριθμός των σπιτιών που βρίσκονται εκεί τότε, κάποιο από αυτά θα γκρεμιστεί. Αποτελεί σημείο βυζαντινών μνημείων εξέχουσας σημασίας. Δεν ήταν τυχαία η επιλογή του Σαμουήλ, ως κέντρο του βασιλείου του.

Ψαράδες : Είναι το μοναδικό χωριό της Μεγάλης Πρέσπας, το οποίο βρίσκεται σήμερα υπό ελληνικής περιαγωγής. Ήταν και είναι ακόμα χωριό που βασίζεται στην αλιεία από όπου προέρχεται η ονομασία του. Φυσιογνωμικά διαφέρει από τα υπόλοιπα χωριά, καθώς θυμίζει νησί δίπλα στην θάλασσα. Έχει οριστεί ως παραδοσιακός οικισμός, λόγω των βυζαντινών μνημείων, των εκκλησιών και των βραχογραφιών που βρίσκεται στους βράχους στην όχθη της Μεγάλης Πρέσπας. Ωστόσο αυτό, έχει παραμορφωθεί σε κάποιον βαθμό σήμερα, εξαιτίας της οικοδόμησης νέων κτιρίων στην περιοχή. (Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996)

2. Γ. Θρύλοι και ιστορίες για την Πρέσπα

Όπως αφηγείται ο Κατσαδωράκης Γ. (1996), αναζητώντας την προέλευση της ονομασίας της Πρέσπας, συνάντησε έναν παππού ο οποίος ζούσε στην Μικρολίμνη, του είπε πως είναι λέξη σλάβικης καταγωγής, σήμαινε «σωρός χιόνι» και του διηγήθηκε μια ιστορία.

Οι παπούδες λέγανε, μου είπε, πως πολύ παλιά, σε χρόνους περασμένους, ένας ταξιδευτής ήρθε από τον βορρά τους χειμωνιάτικους μήνες με χιόνι και κακοκαιρία κι έφτασε στα χωριά της Πρέσπας, όπου οι κάτοικοι του παραπονιόταν για τη φτώχεια τους. «Μα πώς είστε φτωχοί αφού έχετε ένα τόσο μεγάλο και ίσιο κάμπος;», τους ρώτησε, «γιατί δεν τον καλλιεργείται;». «Ποιος κάμπος;» , του είπαν αυτοί, «το ίσιωμα πάνω στο οποίο περπάτησες και ήρθες εδώ δεν είναι κάμπος, αλλά η παγωμένη λίμνη που πάνω της έχει πέσει χιόνι και σκεπάζει τον πάγο.» ο ταξιδιώτης τρόμαξε και από τότε ονόμασε την περιοχή Πρέσπα, δηλαδή σωρός χιόνι. (Κατσαδωράκης, 1996, σ.23)

Επίσης, ενδιαφέρον παρουσιάζει και ένας θρύλος που αφορά την δημιουργία της Πρέσπας.

Ήταν κάποτε, λέει ένας θρύλος, πριν να γίνουν οι λίμνες, μια μεγάλη πολιτεία η Πρέσπα και την κυβερνούσε ένας βασιλιάς. Το βασιλόπουλο κάποιο σούρουπο, σε μια σπηλιά κοντά στην Δασερή, είδε μια νεραϊδα, ένα ζωτικό του δάσους. Την ερωτεύτηκε παράφορα και της ζήτησε να τον παντρευτεί. Αν δεχτώ, του είπε εκείνη, θα φέρω κακό και συμφορά στο βασίλειο σου. Με τα παρακάλια και την επιμονή του όμως, δέχτηκε. Αλίμονο, με το που γίναν οι παντρείες και πριν προλάβουν να χαρούν τις χαρές του γάμου, άνοιξαν οι καταρράκτες τ' ουρανού και έβρεχε ακατάπαυστα για μερόνυχτα. Όταν οι βροχές τελείωσαν, η κοιλάδα είχε πλημμυρίσει και η πολιτεία με τους ανθρώπους της είχαν πνιγεί. Μια μεγάλη λίμνη δημιουργήθηκε, που τα νούφαρα της όπως λένε, είναι οι ψυχές των χαμένων ανθρώπων. (Κατσαδωράκης, 1996 σ. 25)

Παλιότερα, οι λίμνες δεν είχαν την ίδια ονομασία. Ήταν η Μεγάλη και η Μικρή Βριγηίς, από τους πρώτους που κατοικούσαν στην περιοχή τους Φρύγες, μακεδονικής προφοράς. Η Μικρή Πρέσπα μάλιστα, την περίοδο πριν από του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ονομαζόταν « Βεντρόκ» ή «Βενδρόκ» , που κατά πάσα πιθανότητα είναι λατινικής προέλευσης λέξη και σημαίνει νερό.

Μια περισσότερο έγκυρη γνώμη για την ονομασία των Πρεσπών, παρουσιάζει ο Σ. Λιάκος, όπως έχει αναφέρει ο Γ. Κατσαδωράκης (1996). Η άποψη αυτή υποστηρίζει ότι η καταγωγή της λέξης είναι προσλαβική. Πιθανώς προέκυψε από την ένωση τη λέξη «πρας», που σημαίνει παρουσία νερού σύμφωνα με τους Παιόνες, με την λέξη «pa, pe», μεσαιωνολατινικής προέλευσης, που σημαίνει χώρα ή τόπος. Ακόμα, είναι αρκετά πιθανό να κατάγεται από την λατινική λέξη «praesepere», η οποία σήμαινε φάτνη. Η λέξη Πρέσπα κατέληξε να σημαίνει «κλειστός τόπος», κάτι που στην πραγματικότητα την προσδιορίζει, καθώς είναι ένα λεκανοπέδιο, περικυκλωμένο από βουνά. (Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996)

2. Δ. Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Πρέσπας

Όπως όλοι οι άνθρωποι της υπαίθρου, έτσι και στην περιοχή της Πρέσπας, η οικονομία της ήταν αυτόνομη. Είχαν μεγάλη παραγωγή και αγόραζαν τα απολύτως απαραίτητα. Η πλεονεκτικής μορφής γη, τους επέτρεπε να έχουν δική τους παραγωγή σε πολλούς τομείς. Ήταν κτηνοτρόφοι, γεωργοί, συλλέκτες, κυνηγοί και το κυριότερο αλιείς.

Κάθε οικογένεια είχε από μία, δύο αγελάδες ως και πέντε αγελάδες. Οι καλαμιές, πολύτιμο αγαθό της περιοχής, αποτελούσε τροφή για τα ζώα και κατά τους χειμερινούς μήνες. Εκτός αυτού, οι καλαμιώνες ήταν αρκετά εύχρηστες, καθώς εξυπηρετούσε ποικίλους σκοπούς. Πέραν του γεγονότος ότι αποτελούσε τροφή για πουλιά και ζώα, χρησίμευε για καύσιμη ύλη και για την επίστρωση στεγών των σπιτιών και των στάβλων των Πρεσπιωτών.

Η βλάστηση τους ήταν ιδιαίτερα πλούσια, καθώς είχαν μεγάλη ποικιλία δέντρων. Απαριθμούνται καρυδιές, κερασιές, μηλιές, κυδωνιές, βυσσινιές και οπωροφόρα όπως οι βελανιδιές, γκορτσιές, σκλήθρα και ιτιές. Ανάμεσα τους ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρουσία του φασολιού και του σταριού. (Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996)

Η υπόσταση του τόσο ευνοϊκού περιβάλλοντος συντελούσε στην ύπαρξη διαφόρων ειδών πουλιών. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στους αργυροπελεκάνους, οι οποίοι αποτελούν ένα από τα σπανιότερα είδη πουλιών στην Γη. Από της χώρες της Ευρωπαϊκής ένωσης φιλοξενείται μόνο στην Ελλάδα και συγκεκριμένα αναπαράγεται στις Πρέσπες και τον Αμβρακικό, ενώ τον χειμώνα μεταφέρεται στην λίμνη Κερκίνη, το Πόρτο Λάγκο και το δέλτα του Έβρου. (Κατσαδωράκης, Το βιβλίο των πελεκάνων, 2002)

Η οικογενειακή κατάσταση που αφορούσε την οικονομική εμμέσως όπως την Παρουσιάζει ο Βαφειάδης το 1940, έχει πατριαρχικό μοντέλο. Έχει την μορφή ενός κολλεκτιβιστικού χαρακτήρα και αποτελείται από περισσότερους συγγενικούς κλάδους (αδέρφια, ξαδέφια,) οι οποίοι διαμένουν στην ίδια οικία.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρατήρηση που γίνεται για την θέση της γυναίκας. Η θέση της προορίζεται για οικοκυρικές δουλειές, δουλεύοντας ακατάπαυστα. Τις πρωινές ώρες βρίσκεται στο σπίτι προκειμένου να κάνει τις δουλειές του σπιτιού, αργότερα πηγαίνει στο χωράφι και τις βραδινές ώρες πηγαίνει στην τότε «Οικοκυρική Σχολή Φλωρίνης», για να διδαχθεί για την οικιακή εργασία. Σταδιακά, αυτό αλλάζει και η περαιτέρω μόρφωση επιτρέπεται, με αποτέλεσμα την εξέλιξη στην διαμόρφωση της θέσης της γυναίκας.

Ακόμα, γενικά χαρακτηριστικά που προσδίδονται από τον Βαφειάδη, στους Πρεσπιώτες εν γένει είναι ότι είναι πολύ εργατικοί, δουλεύουν από το πρωί ως το βράδυ, αναγνωρίζουν το καλό καθώς είναι έξυπνοι και πρόθυμοι. Η διατροφή τους, τους χαρακτηρίζει λιτοδίαιτους, καθώς προτιμούν τρώνε σε καθημερινή βάση πατάτες, φασόλια, φακές, κρεμμύδια, ενώ κρέας και ψάρι μόνο σε ιδιαίτερες για αυτούς περιπτώσεις, όπως τα Χριστούγεννα και τις απόκριες. (Βαφειάδη, 1977)

2. Ε. Ιστορική ανασκόπηση υπό το πρίσμα των κυριαρχιών

Η Πρέσπα είναι μια περιοχή με μακραίωνη ιστορία, για τον λόγο αυτό θα επιλεγεί σε αυτό το κομμάτι η αφετηρία μιας σύντομης σχετικά ιστορικής αναδρομής. Εξαιτίας των ελάχιστων και φυσικά αβέβαιων πληροφοριών που υπάρχουν για την περιοχή της Πρέσπας, θα τεθεί ως αρχή παρουσίασης γεγονότων, η περίοδος γύρω στον 9^ο αιώνα μ. Χ.

Γύρω στα τέλη του προαναφερθέντα αιώνα, η Πρέσπα καταμερίζεται ότι ανήκει στην επιρροή του Βουλγάρου ηγεμόνα Συμεών, ο οποίος φαίνεται να έχει δυσχεραίνει αρκετά με τις δράσεις του το Βυζάντιο γενικότερα. Την περίοδο αυτή, η επικράτηση της κυριαρχίας της Πρέσπας βρίσκεται σε μία συνεχής εναλλαγή μεταξύ Βυζαντινών και Βούλγαρων. Η κατάσταση αυτή δεν παύει να συμβαίνει μέχρι τα τέλη περίπου του 10^{ου} αιώνα μ. Χ., όπου ο τσάρος Σαμουήλ, βουλγάρικης καταγωγής, χρησιμοποίησε την Πρέσπα ως πρωτεύουσα της επικράτειας του βασιλείου του και έπειτα την Αχρίδα.

Εν τέλει, ο Σαμουήλ ηττήθηκε από τον Βασίλειο Β', γνωστός και ως Βουλγαροκτόνος, ο οποίος απελευθέρωσε αρκετές περιοχές της Ελλάδας, όπως και την Πρέσπα. Εκεί, έχτισε δύο σημαντικά φρούρια την Βασιλίδα και τον Κωνσταντίο. Σύμφωνα με αρχαιολογικά ευρήματα, το λείψανο του Σαμουήλ, βρίσκεται στο δεξιό κλίτος του ναού του αγίου Αχιλλείου, ο οποίος έχασε την ζωή του, στο Κλειδί το 1014 μ. Χ. (Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996)

Η περίοδος αναταραχής που επικρατούσε, συνεχίστηκε στο πέρασμα των αιώνων. Η αιτία της σύγχυσης αυτή βρισκόταν στην συνεχή ανακατάληψη από διάφορους κατακτητές της περιοχής. Χρονολογείται ότι από το 1060 έως το 1085, την περιοχή λεηλάτησαν Πετσενέγκοι, Βούλγαροι, Νορμανδοί και Αλαμάνοι.

Λίγο αργότερα, από τον 13^ο αιώνα μ. Χ. μέχρι γύρω στα μέσα του 15^{ου}, η Πρέσπα περιέχεται στο κράτος της Ηπείρου υπό την κυριαρχία του Σέρβου κράλη Δούσαν και των από απογόνων του. Στην διάρκεια αυτών των αιώνων βρίσκεται και υπό την πολιορκία των Φράγκων.

Από τα μέσα περίπου του 14^{ου} αιώνα, η Βυζαντινή αυτοκρατορία παρακμάζει ως συνακόλουθο της κατάληψης ορισμένων περιοχών, υπό την Οθωμανική κυριαρχία. Η Πρέσπα όμως λόγω της φυσικής απομόνωσης που την χαρακτηρίζει, η οποία έγκειται στην τοποθεσία της, ελέγχεται από τοπικούς άρχοντες. Έτσι, έχοντας αυτήν την πλεονεκτική θέση, το γεγονός ότι δεν είναι αρκετά εύκολη στην πρόσβαση της, φαίνεται να μην επηρεάζεται από τον τουρκικό ζυγό, με αποτέλεσμα να καθιστά περισσότερο άνετη και ευπροσάρμοστη, την δημιουργία εκκλησιών και διάφορων ασκητηρίων για τους χριστιανούς. (14^{ος} -19^{ος} αιώνας μ. Χ.) (Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996)

Γύρω στο 1860, καταγράφεται ότι Βούλγαροι και Έλληνες επιζητούν την ελευθερία τους από τους Τούρκους. Τα χωριά της Πρέσπας τότε απαριθμούνται σε 17. Σύμφωνα με μαρτυρίες η περιοχή της Πρέσπας δεν έδειξε καμία άνθιση σε κανέναν τομέα, κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, εκτός της οικοδόμησης χώρων προσευχής, εξακολουθώντας όμως να μένει πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας. (Βαφειάδη, 1977)

Κατά την διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα που έπεται, παρατηρείται έντονο μεταναστευτικό ρεύμα των κατοίκων της Πρέσπας, με κατευθυντήριες γραμμές την Ρουμανία, Αμερική, Καναδά. Σε αυτό το σημείο, άξιο αναφοράς είναι το όνομα του πρώτου μακεδονομάχου, όπως ονομάστηκε ο Καπετάν Κώτας, γεννημένος στα Κορέντια, στο χωριό Ρούλια. Γύρω στο 1902 δημιουργείται ένα σύμπλεγμα από Έλληνες, οι οποίοι αποτελούν την εθνική αντίσταση της Δυτικής Μακεδονίας. Ορισμένα γνωστά ονόματα εκ των οποίων είναι ο Στ. Δούκας από τη Σφήκα, ο Μποτζίνης από την Οξυά, ο Παπαδόπουλος Χ. από τις Καρυές, ο Ευάγγελος (Παπαδόπουλος) από τον Άγιο Γερμανό και ο Καρούλιας Ν. από την Καλλιθέα. (Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996)

Η τοποθεσία της κοιλάδας των Κορεστίων, αποτελούσε τότε το ένα από τα δύο επίκεντρα της περιοχής. Ο έλεγχος της, σηματοδοτούσε, την διαχείριση του μόνου ουσιαστικά περάσματος που ενώνει την πεδιάδα του Μοναστηρίου Φλώρινας και της Εορδαίας.

Ύστερα από τους Μακεδονικό αγώνα ακολουθούνται οι Βαλκανικοί πόλεμοι, ως συνακόλουθο της υπογραφής της συνθήκης του Βουκουρεστίου το 1913, η οποία λειτούργησε ως κατακλείδα για την δημιουργία συνόρων και κατέστησε την Πρέσπα υπό ελληνικής περιαγωγής.

Στην συνέχεια, ακολουθεί το ξέσπασμα του Α' Παγκοσμίου πολέμου, με την δημιουργία γαλλικών στρατευμάτων στην περιοχή της Πρέσπας, ως γραμμή αμυντικής θέσης για προστασία από τυχόν βουλγαρογερμανικές επιθέσεις.

Αργότερα, το 1924 γίνεται οριστικοποίηση των συνόρων, η οποία καθιστά το μεγαλύτερο μέρος της Μικρής Πρέσπας και το νοτιοδυτικό τμήμα της Μεγάλης Πρέσπας υπό ελληνικής κυριαρχίας. (Παπαδόπουλος, 2010) Την ίδια περίοδο, η περιοχή της Πρέσπας δέχτηκε το πλήγμα των προσφύγων, οι οποίοι κατέφτασαν από την Μικρά Ασία, λόγω της Μικρασιατικής καταστροφής. Στην αρχή, ήταν δύσκολη η ένταξη τους στην περιοχή, καθώς οι ντόπιοι τους αντιμετώπιζαν ως ξένους, γεγονός που σιγά-σιγά απαλείφθηκε. Ωστόσο, κυρίως λόγω της δύσκολης κοινωνικοοικονομικής κατάστασης της Πρέσπας, πολλοί από τους κατοίκους αναγκάζονται να μεταναστεύσουν. Έτσι, δημιουργείται ρεύμα μετανάστευσης προς Αμερική και Αυστραλία, έχοντας ως στόχαστρο την ανεύρεση καλύτερων συνθηκών ζωής. Οι μετανάστες πλέον αυτοί, αφού εγκαθίστανται στις προαναφερθέντες

περιοχές, αποστέλλουν χρήματα στους δικούς τους Πρεσπιώτες, γεγονός που οδηγεί στην οικοδόμηση σπιτιών τα οποία διατηρούνται έως σήμερα.

Από ότι αποδεικνύουν τα γεγονότα, στην περιοχή της Πρέσπας δεν παύουν οι αναταραχές. Στην σειρά ακολουθεί ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος, κατά τον οποίο βρίσκεται υπό ιταλικής κατοχής (1940). Οι ζημιές που προκλήθηκαν εξαιτίας αυτού του πολέμου είναι πολλές, άγνωστες και πιθανόν αποκρυμμένες. Γνωστή είναι μια από τις αερομαχίες, η οποία πραγματώθηκε στις 6 Απριλίου του 1941, μεταξύ αεροσκαφών Άγγλων έναντι Γερμανών πάνω από λίμνη της Μικρής Πρέσπας. Το σημείο εκείνο όπου έπεσαν τα αεροπλάνα διακρίνεται από το χωριό Ψαράδες. Μάλιστα είναι ευδιάκριτο το φτερό του ενός. (Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996)

Την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, ακολουθεί ο καταστροφικός για την περιοχή, εμφύλιος πόλεμος. Η περιοχή, ελεγχόταν κατά την διάρκεια του πολέμου ως το τέλος από τους αντάρτες. Το αρχηγείο τους βρισκόταν στην Πύλη, χωριό της περιοχής μέσα σε μια σπηλιά, γνωστή με το όνομα «Σπηλιά του Ζαχαριάδη». Για τους τραυματίες του πολέμου, χρησιμοποίησαν άλλη σπηλιά με το «νοσοκομείο», η οποία βρισκόταν μεταξύ Αγκαθωτού και Βροντερού. Προκειμένου να καταφτάσουν οι τραυματίες, αρχικά μεταφέρονταν στην Οξυά για πρώτες βοήθειες, ενώ οι βαριά τραυματισμένοι περνούσαν με βάρκα από την Μικρολίμνη στο Αγκαθωτό στο νοσοκομείο. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1949, ύστερα από τις μάχες στον Γράμμο και το Βίτσι, πολλοί κάτοικοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν εκούσια την περιοχή μέσω Αλβανίας.

Οι επιπτώσεις που επέφερε ο εμφύλιος ήταν οδυνηρές. Κόστισε την ερήμωση χωριών όπως η Δασερή, οι Κρανιές, το Αγκαθωτό, ο Πυξός και η Σφήκα. Το Βροντερό και ο Πυξός καταστράφηκαν ολοσχερώς από βομβαρδισμούς. Η Μικρολίμνη, αποτελεί χωριό της Μικρής Πρέσπας που επέζησε του εμφυλίου.

Η απογραφή του 1951 καταγράφει 1.500 κατοίκους, έναντι της απογραφής λίγων χρόνων πριν, το 1940 όπου ο πληθυσμός της περιοχής της Πρέσπας αντιστοιχούσε σε 6.880 κατοίκους. (Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996)

2. ΣΤ. Μεταπολεμική περίοδος έως σήμερα

Μετά την οριστικοποίηση των συνόρων (1926), τον ερχομό των προσφύγων και την μετανάστευση πολλών ντόπιων της περιοχής της Πρέσπας κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου, η λήξη του επιφέρει κάποιες προσπάθειες «περιβαλλοντικής ανακάλυψης» και «αρχαιολογικής καταγραφής» των Πρεσπών.

Μέσα από διάφορες διεργασίες από το 1960 και έπειτα η περιοχή, σταδιακά ακμάζει. Σημαντικές από αυτές είναι η αναγνώριση του φυσικού πλούτου της περιοχής, με την κήρυξη του Εθνικού Δρυμού το 1974, (Παπαδόπουλος, 2010) η οποία συμπίπτει δυστυχώς, με την εξαφάνιση τριών ειδών πουλιών του τόπου και την έντονη μείωση ενός δεύτερου. (Κατσαδωράκης, Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο, 1996) Άλλες κινητοποιήσεις που προσδίδουν χαρακτήρα εξέχουσας σημασίας στον τόπο αυτό, είναι η διακήρυξη του διασυνοριακού πάρκου το 2000, η έναρξη συμμετοχής των Πρεσπών στις προτεινόμενες ελληνικές θέσεις Παγκόσμιας κληρονομιάς το 2003 και το πέρασμα της Ολυμπιακής φλόγας το 2004, κατά την διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, από την λίμνη της Μεγάλης Πρέσπας. (Παπαδόπουλος, 2010)

3. Η ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.

3. Α. Η έννοια του Αναλυτικού Προγράμματος

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα αποτελεί ένα θεσμοθετημένο κείμενο, το οποίο υποδεικνύει την πορεία κατεύθυνσης, προσδίδοντας το πλαίσιο εκείνο το οποίο πρέπει να ακολουθήσουν οι εκπαιδευτικοί, να το εφαρμόσουν δηλαδή στην πράξη, προκειμένου να επιτευχθεί η παιδαγωγική διαδικασία.

Το περιεχόμενο του απευθύνεται, στην διαδικασία που ακολουθεί η μάθηση και πώς αυτή εν τέλει επιτυγχάνεται, τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, καθώς και τους πιθανούς ρόλους που θα

διαδραματίσουν κατά την διάρκεια της παιδαγωγικής πορείας, που η ίδια αποσκοπεί στην απόκτηση της γνώσης. Διεξοδικότερα, απευθύνεται σε σχέσεις του σχολείου, ενταγμένες σε ένα ιδεολογικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα, διακρίνεται στο κλειστό και στο ανοιχτό. Το πρώτο δίνει βάση στο αποτέλεσμα της παιδαγωγικής διαδικασίας, χωρίς να λαμβάνει υπόψη το πλαίσιο της μαθητικής τάξης, ενώ το δεύτερο εστιάζει στην διαδικασία, δίνοντας βαρύτητα στις ικανότητες των μαθητών μιας τάξης και δίνοντας περισσότερο το ελεύθερο στον εκπαιδευτικό να διαμορφώσει την παιδαγωγική διαδικασία, ακολουθώντας ωστόσο κάποιες βασικές αρχές. (Αυγητίδου, Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας, 2016)

3.B. Η πορεία της ένταξης της τοπικής ιστορίας στο αναλυτικό πρόγραμμα

Σύμφωνα με συλλεγμένα δεδομένα, η διδακτική της τοπικής ιστορίας ως αντικείμενο στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση του ελλαδικού χώρου, δεν έχει κλείσει ουσιαστικά ούτε δεκαετία. Στοιχεία που παραπέμπουν στην τοπική ιστορία στην Ελλάδα, πρωτίστως εμφανίστηκαν στην διασύνδεση της Ιστορίας με την Γεωγραφία, σχέσεων μεταξύ χρόνου και τόπου στην εθνοπολιτισμική τους όψη. (Παληκίδης, 2010)

Η «πατριδογνωσία», όρος που πρωτοεμφανίστηκε το 1885, ως διδακτικό μάθημα του Αναλυτικού Προγράμματος, αποσκοπούσε αφενός την δημιουργία κοντινής επαφής των παιδιών με πρωτογενείς πηγές, που βρίσκονται στο άμεσο κοντινό τους περιβάλλον και αφετέρου, να γνωρίσουν καλύτερα την γενική ιστορία, με μια ολιστική προσέγγιση του περιβάλλοντος, στον οποίο ζουν και αναπτύσσονται. Το μάθημα της «πατριδογνωσίας», ενσωματώθηκε επίσημα στο Αναλυτικό Πρόγραμμα το 1913, ενώ το 1957, γίνεται λόγος για πατριδογνωστικά μαθήματα.

Αξιοσημείωτο το γεγονός ότι το Αναλυτικό Πρόγραμμα δημιουργήθηκε κατά την διάρκεια μιας περιόδου για την Ελλάδα εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης. Ο αυτοσκοπός του ενταγμένου αυτού μαθήματος λοιπόν, είναι

ανάδειξη της ωραιοποίησης του παρελθόντος, χρησιμοποιώντας την επίκληση στην νοσταλγία, δίνοντας στην εκπαίδευση συναισθηματικό σκοπό.

Αν και υπάρχουν αρκετά κοινά στοιχεία μεταξύ της «πατριδογνωσίας» και της «Τοπικής Ιστορίας» ως μαθήματα δεν πρέπει να συγχέονται. Έχουν σημειωθεί αρκετές διεργασίες προκειμένου το σύγχρονο μάθημα της τοπικής ιστορίας, να ενταχθεί στο σχολικό πρόγραμμα. Το 1998-2000 το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, διεξήγαγε Πειραματικά Προγράμματα Εκπαίδευσης (Π.Π.Ε), προκειμένου να επιτευχθεί η δημιουργία πρότυπου υλικού, υπό την γραπτή μορφή με οδηγίες για την ομαλή και σωστή ένταξη του μαθήματος στο σχολικό πρόγραμμα. Η τεχνογνωσία των προγραμμάτων αυτών αποτέλεσαν το θεμέλιο της κατασκευής του μαθήματος.

Η τοπική ιστορία εντάσσεται ως μάθημα ουσιαστικά στην υποχρεωτική ελληνική εκπαίδευση, το σχολικό έτος 2001-2002. Η επίσημη εισαγωγή της στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Πρόγραμμα Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και στο Αναλυτικό Πρόγραμμα (Α.Π.Σ.) γίνεται το αμέσως επόμενο έτος (2003). (Παληκίδης, 2010)

3.Γ. Η διδακτική της τοπικής ιστορίας στα σχολεία.

Μέχρι πρόσφατα επικρατούσε η εξελικτική θεωρία του Piaget στα εκπαιδευτικά συστήματα, κατά την οποία τα παιδιά γύρω στην ηλικία έντεκα έως δώδεκα ετών, στο στάδιο της αφηρημένης σκέψης, βρίσκονταν στην κατάλληλη φάση να αντιληφθούν και να δημιουργήσουν ιστορικές ικανότητες.

Σήμερα, οι θεωρίες αυτές έχουν απαλειφθεί. Σύμφωνα με νεότερες έρευνες, προτιμούνται σύγχρονες απόψεις, όπως η θεωρία του J. Bruner, κατά την οποία οι μαθητές είναι σε θέση να διαχειριστούν ιστορικά τεκμήρια και πηγές, με την προϋπόθεση ότι κάθε φορά θα δίνεται ιδιαίτερη προσοχή χρήσης κατάλληλη μέσου ή μεθόδου από τον εκπαιδευτικό. Μάλιστα, έχει αναφερθεί ότι είναι καλό τα παιδιά να έρχονται σε επαφή με την ιστορία από μικρή κιόλας ηλικία, καθώς η ιστορική κατανόηση είναι ουσιαστικά η βάση όλων των νοητικών και ψυχολογικών διεργασιών, κάτι το οποίο θέτει στο στόχαστρο και η διδασκαλία της ιστορίας. (Παληκίδης, 2010)

Όπως μεταφέρει και ο Παληκίδης τα λόγια του J.Brunner:

«Διδάσκουμε ένα γνωστικό αντικείμενο, όχι για να παράγουμε μικρές ζωντανές βιβλιοθήκες αλλά για να κάνουμε τους μαθητές να σκεφτούν οι ίδιοι και να πραγματευτούν τα ζητήματα όπως κάνει ένας ιστορικός, να μετάσχουν στην διαδικασία κατάκτησης της γνώσης. Η γνώση είναι διαδικασία, όχι προϊόν». (Slavin, 2007 ·Brunner, 1966)

Τα σχολεία αποτελούν βασικούς χώρους διδακτικής ερμηνείας του ιστορικού παρελθόντος διάφορων περιβαλλόντων στο πέρασμα των χρόνων. Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες διδακτικές της «Τοπικής ιστορίας» είναι η συγκριτική. Με αυτήν, δίνεται έναυσμα στους μαθητές προκειμένου να κατανοήσουν την διαχρονικότητά της και κατά πόσο είναι εφικτό κάτι, το οποίο συμβαίνει σε ένα συγκεκριμένο τόπο μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, να συμβεί σε κάποιον άλλον σε διαφορετική περίοδο. Με αυτόν τον τρόπο αντιλαμβάνονται την ευρύτητα της, καλλιεργώντας την κριτική τους ικανότητα και το πνεύμα της οικουμενικότητας. Στόχο για την διδακτική προσέγγιση της «Τοπικής ιστορίας», αποτελεί η διαμόρφωση της εθνικής συνείδησης των μαθητών. (Φυκάρης, 2003)

Μια από τις πιο διαδεδομένες και επικρατέστερες μεθόδους διδασκαλίας της τοπικής ιστορίας αποτελεί η μέθοδος project, μαθητοκεντρικής στρατηγικής. Ο λόγος που προσφέρεται για την τοπική ιστορία, έγκειται στο γεγονός ότι αποτελεί σημείο εκκίνησης της μάθησης, όπου το σχέδιο εργασίας είναι το άμεσο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον, ο χώρος δηλαδή στον οποίο ζουν και μεγαλώνουν, διαμορφώνονται ως προσωπικότητες και ως πολίτες, η τοπική κοινωνία. Μάλιστα, συνιστάται η ανάποδη διδασκαλία ιστορίας με πορεία έναρξης παρόντος βαδίζοντας προς το παρελθόν. Αυτό, υποβοηθάει τους μαθητές, κάνοντας το μάθημα περισσότερο ενδιαφέρον, καθώς έχουν περισσότερες πρόσφατες εικόνες του παρόντος στο επίκεντρο της σκέψης τους. Αν και είναι περισσότερο αποδοτική αυτή η μορφή διδασκαλίας, δεν γίνεται να αλλάξει από το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Ωστόσο, προτιμότερο είναι να διδάσκονται θέματα τοπικής ιστορίας σε αρχικό στάδιο του πρόσφατου παρελθόντος. (Παληκίδης, 2010)

3. Δ. Η προσαρμογή στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του νηπιαγωγείου.

Για τα παιδιά τα οποία απευθύνεται η παρούσα πτυχιακή εργασία, είναι αυτά της προσχολικής ηλικίας, τα οποία αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες μέσω των δραστηριοτήτων. Σύμφωνα, με την ιστορική-πολιτισμική προσέγγιση η ανθρώπινη δραστηριότητα χωρίζεται στο υποκείμενο που ενεργεί, το εργαλείο και το αντικείμενο. Οι κανόνες, η κοινότητα και ανακατανομή εργασίας αποτελούν τα στοιχεία της δραστηριότητας.

Το παιχνίδι σε αυτές τις ηλικίες, πρώιμης ανάπτυξης, συνιστά σύστημα δραστηριοτήτων μέσω του οποίου επιτυγχάνεται η μάθηση. Κατά τον Vygotsky, (1976) τα βασικά χαρακτηριστικά του παιχνιδιού είναι η φαντασιακή κατάσταση, οι κανόνες και η απελευθέρωση από τους περιορισμούς και τις απαγορεύσεις διαφόρων καταστάσεων. Αυτά τα στοιχεία μπορούν να θεωρηθούν ότι αποτελούν την δομική ύλη του παιχνιδιού ως σύστημα δραστηριότητας.

Σε αυτό το σημείο σημαντική είναι η αναφορά στην θέση του Vygotsky, ο οποίος υποστηρίζει ότι προκειμένου να αντιληφθούμε και να κατανοήσουμε ουσιαστικά την ανθρώπινη δραστηριότητα πρέπει να κινηθούμε εξετάζοντας την, μέσα από το κοινωνικό και πολιτισμικό της πλαίσιο. Εδώ έγκειται η σημαντικότητα της σημασίας του παιχνιδιού και ως σύστημα δραστηριότητας, καθώς και ειδικώς σε αυτήν την ηλικία, χρησιμοποιείται ως μέσο εκμάθησης της ευρύτερης κοινωνίας του. (Αυγητίδου, Το παιχνίδι, 2001)

3. Ε. Δραστηριότητα-Συνεργατική μάθηση

Σύμφωνα με έρευνες, η γνώση οικοδομείται μέσα από την αλληλεπίδραση με το φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον των παιδιών. Βασικό σκοπό του σχολείου και κατ' επέκταση των εκπαιδευτικών, αποτελεί η ενσωμάτωση και λειτουργία στην ομάδα, προωθώντας με τέτοιον τρόπο την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Με κυρίαρχο το πνεύμα της συνεργατικής μάθησης στην παιδαγωγική διαδικασία, συντελείται πολύπλευρα η πρόοδος των νηπίων. Μέσα στα πλαίσια της

συνεργασίας, τα παιδιά συνοικοδομούν την γνώση με εκπαιδευτικούς και συνομήλικους, μαθαίνουν πώς να επικοινωνούν στο σύνολο, αναγνωρίζουν την έννοια της ευθύνης και πολλές φορές προβαίνουν στην λήψη ευθυνών, κατά την διάρκεια της. Ακόμα, είναι σε θέση να γνωρίσουν καλύτερα τις ικανότητες τους, λαμβάνοντας διάφορους ρόλους στην πορεία αυτή της μάθησης, να αντιληφθούν την διαφορετικότητα και να υπακούν σε κανόνες που έχουν τεθεί από το σύνολο, προκειμένου να επιτύχουν έναν κοινό στόχο. (Τσάφος, 2016)

Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, προκειμένου να δείξουν ενδιαφέρον για μια δραστηριότητα ,η οποία αφορά κάποιο γεγονός, που στην παρούσα φάση είναι ιστορικής φύσεως, πρέπει αυτή να σχετίζεται με κάποιον τρόπο με τις προσωπικές του εμπειρίες, ή αυτές των γονέων και της οικογένειας του. Πρέπει δηλαδή αυτή η δραστηριότητα να εντάσσεται στο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο τα παιδιά μεγαλώνουν. (Τζενάκη, 2016)

Όπως αναφέρουν ο Foulin & ο Mounchon (2001):

Με βάση την θεωρία του Vygotsky, οι δραστηριότητες που έχουν νόημα για τα παιδιά είναι αυτές που εμπίπτουν στην «Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης», που είναι δηλαδή σχεδιασμένες με βάση όχι τις παρούσες ικανότητες του παιδιού, αλλά με βάση της δυνατότητες προόδου του. (Τζενάκη, 2016, σ. 92)

Πολλές φορές τα παιδιά, εκπληρώνουν πρόθυμα δραστηριότητες που τους έχουν ανατεθεί από τους εκπαιδευτικούς χωρίς να αντιλαμβάνονται το περιεχόμενο τους. Αναπαράγουν το πρακτικό κομμάτι, χωρίς ουσιαστικά να πραγματώνουν τον σκοπό της δραστηριότητας, να μάθουν μέσω αυτής. (Τζενάκη, 2016)

Όπως αναφέρει και η Ανδρούσου (2003):

Μαθαίνω σημαίνει δραστηριοποιούμαι και επεξεργάζομαι το νόημα. Οποιαδήποτε γνώση κατακτιέται μόνο όταν το υποκείμενο την επενδύσει με ένα νόημα για αυτό το ίδιο, για τη δική του ζωή, για την προσωπική του ιστορία. Αυτό σημαίνει ότι στην εκπαιδευτική διαδικασία στόχος δεν είναι μόνο να μοιραστούμε ένα νόημα με τα παιδιά (π.χ. τη γεωγραφία), να βρούμε τρόπο με τον οποίο θα εισαχθούν σε έναν κώδικα επικοινωνίας (π.χ. τη γλώσσα), αλλά το σπουδαιότερο: να εξασφαλίσουμε τη συνεχή ανατροφοδότηση του ενδιαφέροντός τους. (Τζενάκη, 2016 σσ. 93-94)

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να προσπαθήσουν να δημιουργήσουν εσωτερικά κίνητρα προκειμένου να δώσουν νόημα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Μαθητές και εκπαιδευτικοί συμμετέχουν ενεργά στην διαδικασία αυτή, συνοικοδομώντας τη μάθηση. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει πρωτίστως οι μαθητές να κατανοήσουν τον λόγο ύπαρξης μιας δραστηριότητας, να συνομιλήσουν, αποκτώντας με αυτό τον τρόπο κίνητρα ενδιαφέροντος. (Τζενάκη, 2016)

4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΕΣΠΑ

Η δημιουργία του εκπαιδευτικού προγράμματος στοχεύει στην γνωριμία των μαθητών με την περιοχή της Πρέσπας, είτε είναι αυτός ο τόπος προέλευσης και κατοικίας τους είτε όχι. Η Πρέσπα όπως προαναφέρθηκε είναι ένας τόπος με μεγάλη ιστορία και ενδιαφέρουσα. Οι μαθητές αναμένεται μέσω αυτού του προγράμματος να γνωρίσουν πως δημιουργήθηκαν οι λίμνες, τον οικολογικό πλούτο της περιοχής, τους αρχαιολογικούς της χώρους, καθώς και την καθημερινότητα των ανθρώπων που ζούσαν και ζουν εκεί. Ακόμη, τα παιδιά αυτά θα μπορέσουν να αντιληφθούν την διαφορετικότητα και να την αποδεχθούν, κάτι που αποτελεί έναν από τους βασικούς

στόχους τους σχολείου. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα γνωριμίας και επιμόρφωσης, θα ακολουθήσει την παρακάτω πορεία:

1^η μέρα « Γνωρίζοντας την Πρέσπα»

1^η δραστηριότητα: Συζήτηση εκπαιδευτικού με μαθητές για τον ορισμό της λίμνης, αναζήτηση ενδιαφερόντων για το θέμα της Πρέσπας. Αφού αντιληφθούν τα νήπια τι είναι η λίμνη γίνεται αναφορά στην γένεση της λίμνης, καθώς και τον χωρισμό της σε δύο λίμνες, την Μεγάλη και την Μικρή Πρέσπα. Σε αυτό το σημείο, σημαντική είναι η χρήση εικόνων, για αυτό προσδιορίζεται η περιοχή μέσω ενός χάρτη. Έπειτα, θα γίνουν αναφορές για το νησάκι του Αγίου Αχίλλειου, των βουνών που την περιτριγυρίζουν, καθώς γενικότερα για την μορφολογία της περιοχής. Με την χρήση εικόνων, επιτυγχάνεται το επίκεντρο του ενδιαφέροντος των παιδιών.

2^η δραστηριότητα: Ύστερα από την συζήτηση για τις Πρέσπες και το μέγεθός τους, αναθέτουμε στα νήπια να μας ζωγραφίσουν τις δύο λίμνες, προκειμένου να αναδειχτεί κατά πόσο έχουν αντιληφθεί την μορφολογία τους. Στο τέλος της δραστηριότητας, αφού έχουν μαζευτεί σε κύκλο τα παιδιά, με την σειρά δείχνουν την ζωγραφιά τους.

3^η δραστηριότητα: Αφού έχουν γίνει αναφορές στην δημιουργία των λιμνών και στο μέγεθός τους, θα αναπαραχθούν παραστατικά με τρόπο δημιουργικό οι λίμνες κατά την περίοδο του χειμώνα.

Περιγραφή: Με την χρήση ενός μεγάλου δοχείου σε βάθος και σε ύψος και ενός μικρού, ονοματίζουμε σε αντιστοιχία σε Μεγάλη και Μικρή Πρέσπα, με την βοήθεια ενός χαρτοκολλημένου μεγαλόσωμου κοριτσιού στην πρώτη περίπτωση και ενός μικρόσωμου στην δεύτερη. Τοποθετείται νερό και στα δύο δοχεία και εισάγονται στην κατάψυξη, για περίπου μία ώρα. Έχει προηγηθεί συζήτηση, αναφερόμενη στην περίπτωση της Μικρής Πρέσπας που παγώνει σε χαμηλές θερμοκρασίες τον χειμώνα, ενώ η Μεγάλη εξαιτίας του μεγαλύτερου βάθους και

μήκους της δεν παγώνει. Με αυτόν τον τρόπο, τα παιδιά αντιλαμβάνονται την έννοια του μεγέθους των δύο λιμνών, με την χρήση της αναπαράστασης.

2^η μέρα: « Γινόμαστε παραγωγοί του φασολιού»

1^η δραστηριότητα : Γίνεται συζήτηση για την οικονομία της περιοχής της Πρέσπας. Κάποιοι είναι ψαράδες, κτηνοτρόφοι και αγρότες. Δίνεται επικέντρωση στην παραγωγή του φασολιού, προϊόν για το οποίο φημίζονται οι Πρέσπες.

Περιγραφή: Αφού έχει συζητηθεί η έννοια του φασολιού, αναθέεται στους μαθητές να φέρουν στο σχολείο το μέγεθος του φασολιών της αρεσκείας τους και ένα πλαστικό κύπελλο. (σε αυτήν την περίπτωση συνιστάται η χρήση ενός κυπέλλου από τελειωμένο γιαούρτι ή κάποιο βούτυρο) Προκειμένου να αναπτυχθεί ο σπόρος του φασολιού, χρειάζεται χώμα, φως και υγρασία. Εναλλακτικά, χρησιμοποιείται βαμβάκι στον πάτο του κυπέλλου και γίνεται τοποθέτηση των φασολιών ακριβώς από πάνω. Γίνεται πότισμα με νερό, έτσι ώστε να υγραθούν και να βγει σιγά- σιγά το άνθος τους. Μαθητές και εκπαιδευτικοί, παρακολουθούν καθημερινά την πορεία ανάπτυξης των φασολιών.

Με αφορμή την συζήτηση αυτής της ημέρας για την οικονομία, την επόμενη ημέρα αναφερόμαστε στον Εθνικό Δρυμό που βρίσκεται στην Πρέσπα, εξηγώντας στα παιδιά ότι είναι χώρος προστασίας άγριων ζώων που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο εξαφάνισης. Επικεντρωνόμαστε σε ένα είδος πουλιών που φιλοξενείται στην περιοχή, τους αργυροπελεκάνους.

3^η μέρα « Γνωρίζοντας τον Αργυροπελεκάνο»

1^η δραστηριότητα : Συζήτηση εκπαιδευτικού και μαθητών για τα άγρια πουλιά της Πρέσπας. Αφού ονοματιστούν και ταυτιστούν με εικόνες, το επίκεντρο στρέφεται γύρω από το είδος του αργυροπελεκάνου. Η συζήτηση στρέφεται γύρω από τις ικανότητες του πουλιού, την μορφή του, καθώς και τις τροφικές του προτιμήσεις.

2^η δραστηριότητα: Ο εκπαιδευτικός τοποθετεί σε μια σειρά εικόνες διαφόρων ειδών πουλιών, εκ των οποίων οι μαθητές καλούνται να αναγνωρίσουν τους αργυροπελεκάνους. Ζητάει την βοήθεια των νηπίων, δίνοντας του τον λόγο, στην ανεύρεση των πουλιών αυτών.

3^η δραστηριότητα: Ο εκπαιδευτικός οργανώνει ένα κινητικό παιχνίδι : « Ταΐστε τον αργυροπελεκάνο».

Υλικά/μέσα:

- Τριγωνικής μορφής χαρτόνι σε μορφή μάσκας, εφαρμογή πάνω από την μύτη, πορτοκαλί ή κίτρινου χρώματος. Παρομοίως, χρήση ίδιο χρώματος σακούλας με λαβές, προκειμένου να τοποθετηθεί κάτω από την μύτη και να πάρει το σχέδιο την μορφή του ανάλογου επιθυμητού για την περίπτωση, ράμφους.
- Χάρτινα ψάρια μικρού μεγέθους, ελεύθερης χρωματικής επιλογής.

Στόχοι: Η εμπέδωση και η πλήρης κατανόηση της μορφής του αργυροπελεκάνου, με διασκεδαστικό τρόπο και η ανάπτυξη της αδρής και λεπτής κινητικότητας των νηπίων.

Περιγραφή: Τα νήπια τοποθετούνται σε έναν κύκλο καθισμένα το έδαφος. Βρίσκονται μέσα στην λίμνη. Ο εκπαιδευτικός τους μοιράζει χάρτινα ψάρια. Σκοπός του παιχνιδιού είναι να τραφεί ο πελεκάνος που βρίσκεται στην μέση του κύκλου. Σε αυτήν την περίπτωση, ο νηπιαγωγός μεταμφιέζεται σε αργυροπελεκάνο και ανοιγοκλείνει τα χέρια του, σαν να πετάει πάνω από την λίμνη. Όταν κατεβαίνει, ζητάει από τα παιδιά να τον ταΐσουν, ρίχνοντας από τα ψάρια που έχουν στα χέρια τους, τοποθετώντας τα μέσα στην σακούλα. Το παιχνίδι συνεχίζεται με εναλλαγή ρόλων, εφόσον αυτό είναι επιθυμητό από το διαμορφωμένο κλίμα της τάξης.

4^η ημέρα : « *Ας γίνουμε φίλοι της ειρήνης*»

1^η δραστηριότητα : Γίνεται συζήτηση στον πρωινό κύκλο της τάξης για την ιστορία της Πρέσπας, αναφέροντας ότι αποτελεί μια περιοχή, η οποία έχει υποστεί πολλές δυσχέρειες λόγω των διαρκών πολέμων και κατακτητών. Επεξηγείται ο όρος πόλεμος και ο όρος ειρήνη εν αντιθέσει. Λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι πρέπει να υπάρχει ειλικρίνεια απέναντι στα παιδιά, δεν αποκρύπτεται κάτι απλά η παρουσίαση γίνεται

με ηπιότερο τρόπο, που αρμόζει στην περίπτωση. Ταυτίζεται η λέξη πόλεμος με την μάχη και την απώλεια, προσδίδοντας της έτσι αρνητική χροιά και η λέξη ειρήνη με την αγάπη και την ευημερία τονίζοντας την ιδιαίτερη της φύση.

2^η δραστηριότητα : Εφόσον έχει προηγηθεί συζήτηση, ο εκπαιδευτικός αναθέτει στα νήπια να ζωγραφίσουν ελεύθερα, πώς έχουν σχηματίσει τον πόλεμο στο μυαλό τους σαν εικόνα και την ειρήνη. Ορίζει διαχωριστική γραμμή στο φύλλο εργασίας τους, προκειμένου να είναι ευκολότερη η τοποθέτηση. Εναλλακτικά, μοιράζονται δύο φύλλα εργασίας, το ένα με θέμα τον πόλεμο και το άλλο την ειρήνη. Στο τέλος, γίνεται αξιολόγηση των φύλλων, ώστε να διαπιστώσει ο εκπαιδευτικός τι έχουν αντιληφθεί τα παιδιά και ξαναδημιουργείται συζήτηση. Τέλος, διαπιστώνονται τα οφέλη της ειρήνης, η οποία είναι ενάντια του πολέμου προσδίδοντας της, αισιόδοξο και θετικό χαρακτήρα.

Με αφορμή του πνεύματος αυτού, γίνονται αναφορές για τα σημαντικά μνημεία του νησιού και προγραμματίζεται η επίσκεψη τους, με την συναίνεση των γονιών, μέσα στην επόμενη εβδομάδα. Σε αυτήν την περίπτωση, λόγω της μικρής ηλικίας των παιδιών, συνιστάται και η συνοδεία από τους ίδιους.

5^η ημέρα : *« Προγραμματίζοντας την επίσκεψη στο νησάκι του Αγίου Αχίλλειου»*

1^η δραστηριότητα : Γίνεται συζήτηση με τα νήπια για την έννοια του νησιού και στην συνέχεια με την βοήθεια εικόνων, υποδεικνύεται ο χώρος που πρόκειται να επισκεφτούν. Με αυτόν τον τρόπο, δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον και γίνονται περισσότερο πρόθυμα να ακούσουν και να συνεργαστούν.

2^η δραστηριότητα: Αφήγηση του θρύλου των έντεκα σπιτιών του νησιού και της κατάρρευσης οποιουδήποτε νέου οικοδομήματος στον οικισμό λόγω κατάρας. Ενδέχεται να παρουσιαστεί υπό την μορφή παραμυθιού, με τροποποιήσεις και

εναλλαγή του χροιάς της φωνής του εκπαιδευτικού, χωρίς όμως να αλλάζει το ουσιαστικό νόημα.

3^η δραστηριότητα: Κλείνοντας την εβδομάδα, η εκπαιδευτικός μπορεί να ρωτήσει τα παιδιά αν θέλουν να συμμετέχουν, σε ένα θεατρικό παιχνίδι. Τους αφηγείται την ιστορία του βασιλιά και της νεραϊδας, που αφορά τον σχηματισμό της λίμνης με την μορφή κουκλοθέατρου και εφόσον συμφωνήσουν και τα νήπια, αναθέτονται ρόλοι με ψηφοφορία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μέσα από την εργασία αυτή τονίζεται η ιδιαίτερη σημασία της ιστορίας ενός τόπου. Τα παιδιά, πρέπει να γνωρίζουν την ιστορία για να μπορούν να διαμορφώσουν ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να μπορούν να προσδιορίσουν την ταυτότητα τους. Η ανάγκη της ύπαρξης της ιστορίας στα μικρότερα στρώματα της εκπαίδευσης, της προσχολικής ηλικίας, ολοένα και αυξάνεται. Εφόσον ο σκοπός της εκπαίδευσης, καλείται να καλλιεργήσει τα παιδιά της ολόπλευρα, εννοώντας ψυχολογικά, κοινωνικά και πολιτικά, πρέπει να δίνει σε αυτά τη δυνατότητα επίγνωσης της ιστορίας. Η τοπική ιστορία, κλάδος που αφορά την πολιτισμική υπόσταση ενός τόπου, ενέχει συναισθηματικό σκοπό στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Για αυτό τον λόγο είναι σημαντική η διδασκαλία της, ιδιαίτερα στα παιδιά προσχολικής ηλικίας, καθώς με αυτόν τον τρόπο τα βοηθάει να αντιληφθούν και να καταλάβουν τον εαυτό τους και τους άλλους, να κοινωνικοποιηθούν και να αποκτήσουν το πιο βασικό και αναγκαίο, που στις μέρες μας εκλείπει, την ανθρώπινη ενσυναίσθηση .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

inVeroia.gr. (2011, Σεπτέμβριος 28). *Εκδήλωση για την χρησιμότητα διδασκαλίας της Τοπικής Ιστορίας στα σχολεία*. Ανάκτηση από https://www.inveria.gr/2011/09/blog-post_28.html

Αυγητίδου, Σ. (2001). Στο *Το παιχνίδι* (σσ. 231-232). Αθήνα: τυπωθήτω- ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ.

Αυγητίδου, Σ. (2016). *Ο εκπαιδευτικός ως στοχαζόμενος επαγγελματίας* (GUTENBERG εκδ.). (Ε. Γ. Σοφία Αυγητίδου, Επιμ.) ΑΘΗΝΑ.

Βαφειάδη, Λ. (1977). Η πρέσπα και οι ομορφιές της, (ιστορικά-αρχαιολογικά-λαογραφικά-γεωργικοσυνεταιριστικά-τουριστικά κ. τ. λ.). 13-53. Φλώρινα: "ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ".

Κατσαδωράκης, Γ. (1996). *Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο* (ΑΓΙΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ εκδ.).

Κατσαδωράκης, Γ. (1996). *Πρέσπα, μια ιστορία για την φύση και τον άνθρωπο* (ΑΓΙΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ εκδ.).

Κατσαδωράκης, Γ. (2002). *Το βιβλίο των πελεκάνων* (Εταιρία Προστασίας Πρεσπών εκδ.). (Δ. Κ. Δανάη Πόρτογλου, Μεταφρ.)

Παληκίδης, Α. (2010, Ιανουάριος-Μάρτιος 27-22). *ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ*. Ανάκτηση από

<https://www.scribd.com/doc/278742639/%CE%94%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%A4%CE%B7%CF%82-%CE%A4%CE%BF%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1%CF%82>

Παπαδόπουλος, Δ. (2010). *Σχηματίζοντας τη λίμνη: εμπειρία και διαμεσολάβηση του τοπίου στις Πρέσπες*. Ανάκτηση από <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/27214#page/24/mode/2up>

Σουλίδης, Κ. (2015). *Το εθνικό πάρκο των Πρεσπών*. Ανάκτηση από <http://anaktisis.teiwm.gr/1510/>

Τζενάκη, Μ. (2016). *Σχεδιασμός και αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας*. Αθήνα.

Τριαντόπουλος, Γ. (1999). *Ιχθυοπανίδα της Μεγάλης Πρέσπας*. Ανάκτηση από http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1264/IXTHAL_0686.pdf?sequence=1

Τσάφος, Β. (2016). *Διερεύνηση και κατανόηση των παραμέτρων της εκπαιδευτικής διαδικασίας* (GUTENBERG εκδ.). ΑΘΗΝΑ.

Φυκάρης, Ι. (2003, Δεκέμβριος 12). Θέμα: «ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ». σσ. 1-7.